

JE NANO-OXID TITANIČITÝ ŠKODLIVĚJŠÍ NEŽ „BĚŽNÝ“ OXID TITANIČITÝ?

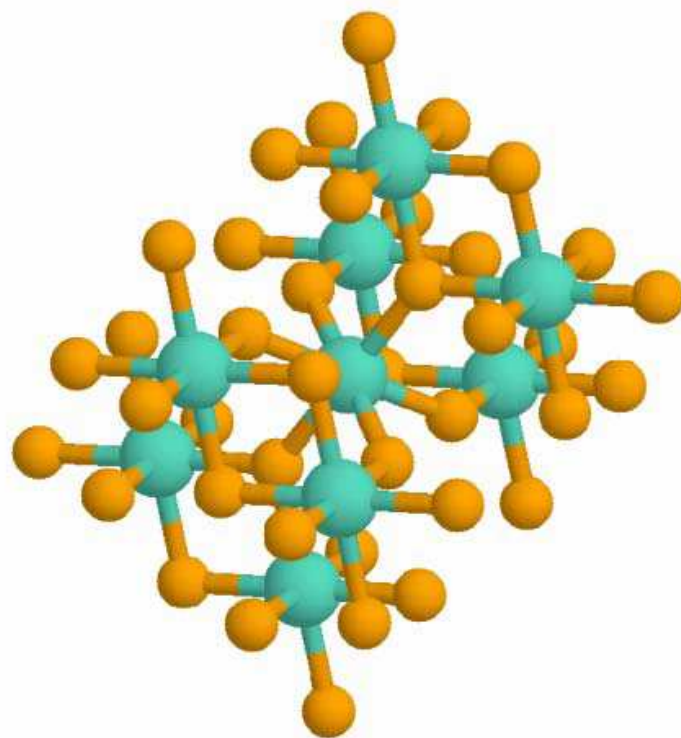

Jaroslav Mráz

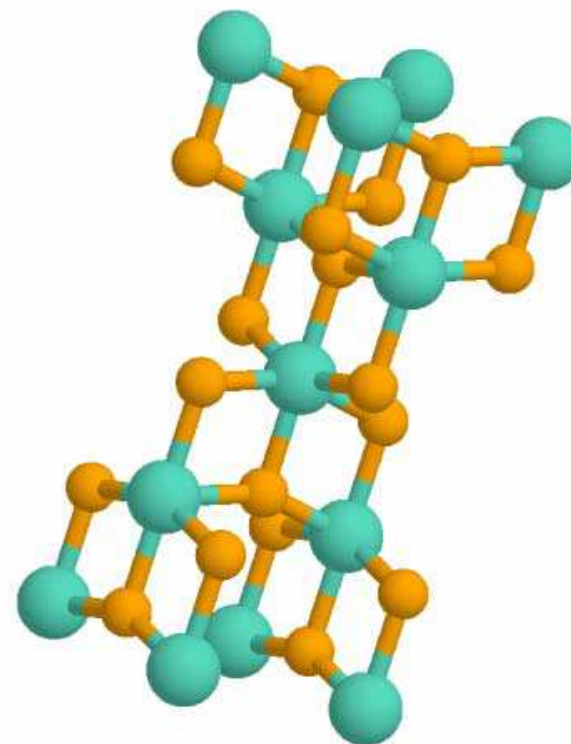
**Státní zdravotní ústav
Praha**

Vlastnosti TiO₂

- nerozpustný, inertní, netoxický bílý prášek
- krystalické formy: rutil, anatas, brookit
- bod tání > 1800 °C
- hustota: rutil 4.26 g/cm³, anatas 3.84 g/cm³
- vysoká světelná odrazivost a index lomu (rutil 2.75, anatas 2.55) →
  - zneprůhledňování matrice (opacita)
  - ochrana před účinky UV záření

rutil

anatas

Využití TiO₂

TiO₂ - tradiční bílý pigment, titanová běloba

- **výroba nátěrových hmot, emailů, papíru, inkoustů**
- **plnidlo do plastických hmot, gumy, porcelánu, skla**
- **kosmetika, zubní pasty, opalovací krémy, léčiva**
- **potraviný (barvivo E171)**

Vlastnosti a využití nano-TiO₂ (částice <100 nm)

- **fotokatalytická aktivita**

nano-TiO₂ + O₂ + voda + UV záření: záchyt energie a její přenos na okolní org. molekuly

→ čisticí, antibakteriální a dezodorizační účinky

- **fotokatalyticky indukovaná superhydrofilita**

povrch anatasu je hydrofobní, ale působením UV záření se stává silně hydrofilním: vodní kapičky se spojí a vytvoří na něm molekulární film, po kterém další voda snadno stéká

Výroba TiO_2

- výroba z titanových rud (ilmenit, leukoxen) chloridovou nebo síranovou technologií

- světová produkce ca. 5 mil t/rok

- produkce ČR ca. 50 tis t/rok

- „běžný“ TiO_2 : 200-300 nm, často tvorba agregátů a aglomerátů

četné produkty vyráběny s anorg. nebo org. povrchovou úpravou pro potlačení agregace, zlepšení smáčivosti, potlačení fotokatalytického jevu

- nano- TiO_2 : <100 nm

Výroba a vývoj TiO_2 v ČR

- **Precheza a.s., Přerov**

výroba pigmentů PRETIOX®, většina produktů s povrchovou úpravou

- **Precolor, odštěpný závod Agrofert Holding, a.s.**

obchodní činnost

- **České technologické centrum pro anorganické pigmenty, a.s.**

výzkum a vývoj

Hygienické limity pro TiO_2

ČR:

Nař. vlády 361/2007 Sb.

Příl.2 Chemické látky PEL ---

Příl.3 Prach PEL ---

Návrh hodnocení expozice

Příl.3, Tab.č.3 – Prachy s převážně nespecifickým účinkem, PEL = 10 mg/m³

Hygienické limity pro TiO_2

Německo

List of MAK and BAT Values 2009

Chemické látky   MAK ---

Aerosoly   MAK ---

Hodnocení expozice jako nespecifický aerosol,

- vdechnutelná frakce (~celkový prach) 4 mg/m^3
- respirabilní frakce 1.5 mg/m^3
(neplatí pro „ultrafine particles“)

Karcinogenita: 3A (2008)

Hygienické limity pro TiO_2

USA

ACGIH: TLV's and BEI's (2000)

TLV-TWA 10 mg/m^3

„Insoluble particulates not otherwise classified“

- **vdechnutelná frakce 10 mg/m^3**
- **respirabilní frakce 3 mg/m^3**

Karcinogenita: A4 (Not classifiable as a human carcinogen)

OSHA

PEL 15 mg/m^3

Karcinogenita TiO_2

IARC Monograph 93 (2006): Carcinogenicity of carbon black, titanium dioxide, and talc

TiO_2 : possible human carcinogen (Group 2B)

Podklady

- 4 studie na exp. dělnících (Evropa, USA, Kanada), z toho 1x mírné ale signifikantní zvýšení rizika vzniku rakoviny plic (vztah mezi velikostí expozice a rizikem nepotvrzen)
- Studie na potkanech: podání inhalační, orální, instilace: po vysoké inhalační a instilační expozici v některých případech zvýšení incidence nádorů plic

Biologické účinky TiO₂

- TiO₂ tradičně považován za netoxický (vysoké hodnoty LD₅₀), používán např. jako inertní kontrola při instilaci jiných prachů

ale...

- Biologické účinky nanomateriálů jsou úměrné nikoli jejich hmotnostní dávce, ale spíše specifickému povrchu
- Nanomateriály mají často odlišné vlastnosti od identických materiálů s „běžnou“ velikostí částic

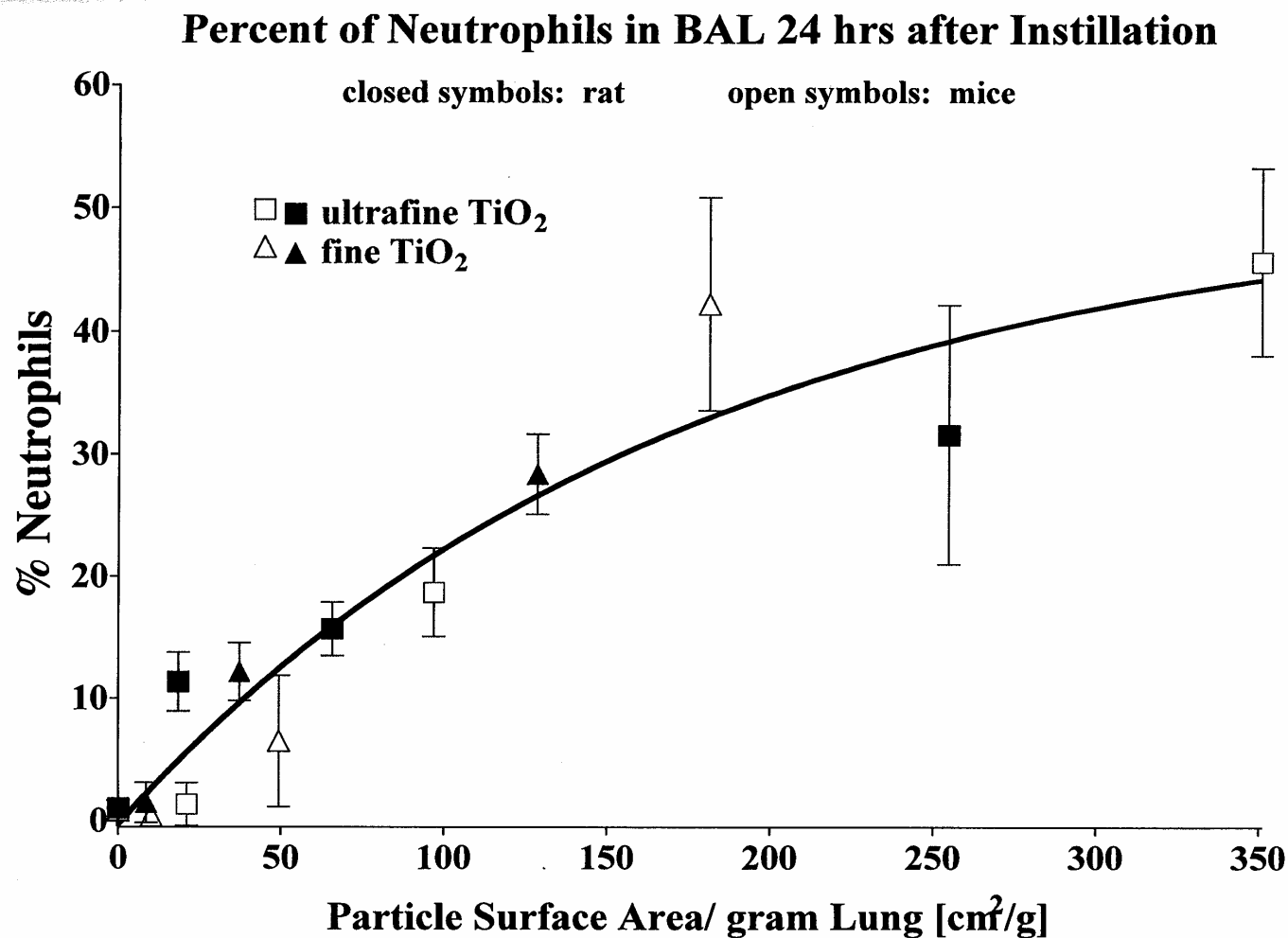
Inhalační expozice potkanů

Ferin et al. 1992

- potkani exponováni aerosolům TiO_2 , 20 nm a 250 nm, vždy 23 mg/m^3 , 7 h/d, 5 d/týden, 12 týdnů
- výrazná zánětlivá odpověď u TiO_2 -20 nm, slabá odpověď u TiO_2 -250 nm (analýza BAL)
- TiO_2 -20 nm: větší akumulace v plicích i plicních lymfatických uzlinách, delší poločas retence
- výrazný rozdíl v odezvě možná způsoben saturací fagocytární kapacity makrofágů

Instilační expozice potkanů TiO_2 (20 nm vs. 250 nm)

Oberdörster et al. 2000

Studium biologických účinků TiO_2

A) Parametry testovaného materiálu

- složení a krystalová struktura
- velikost částic
- povrchová úprava
- dávka - měrný povrch
- způsob aplikace

B) Testovací systém

C) Typ testu

D) Interpretace testu

Snížení hyg. limitů pro nano-TiO₂?

**Draft: NIOSH Current Intelligence Bulletin
Evaluation of Health Hazard and Recommendations for
Occupational Exposure to Titanium Dioxide (2005)**

Návrh TLV-TWA pro expozice 40 h/týden

- „for fine TiO₂“   1.5 mg/m³
- „for ultrafine TiO₂“   0.1 mg/m³

JE NANO-OXID TITANIČITÝ ŠKODLIVĚJŠÍ NEŽ „BĚŽNÝ“ OXID TITANIČITÝ?

**JE NANO-OXID TITANIČITÝ ŠKODLIVĚJŠÍ
NEŽ „BĚŽNÝ“ OXID TITANIČITÝ?**

TĚŽKÁ OTÁZKA!